

حمیدرضا نعیمی در گفت و گو با «صبا»:

ادبیات، سینما و تئاتر ایران قهرمان سازی را از یاد برده است

هانیه خاکپور
گفت و گو

حمیدرضا نعیمی؛ نمایشنامه‌نویس، بازیگر و کارگردان تئاتر، تاکنون جوایز متعددی از جمله جایزه ویژه قیلمنامه‌نویسی برای قیلمنامه بلند داستانی «مخمصه» از یازدهمین جشنواره بین‌المللی روستا، جایزه اول نمایشنامه‌نویسی از دوازدهمین جشنواره سراسری دانشجویان برای نمایشنامه «و عده گاه نهنگ‌ها»، لوح تقدیر به عنوان نمایشنامه‌نویس فعال در «روز جهانی تئاتر»، جایزه اول نمایشنامه اقتباسی برای نمایش «مکبث» از بیست و سومین جشنواره بین‌المللی فجر، جایزه اول نمایشنامه‌نویسی از اولین جشنواره سراسری نمایشنامه‌نویسی کودکان و نوجوانان برای نمایشنامه «قصه خوب خدا» و جایزه نمایشنامه‌نویسی برتر از سومین جشنواره تئاتر ماه برای «امشب دیگر مهر مهای پشتم نی لبک می‌زند» را دریافت کرده است. با نعیمی گفت و گویی داشتیم که در ادامه می‌خوانید.

می‌کنند که مورد احترام دشمنان و قاتلان خود قرار می‌گیرند. او با بیان این که در طول هشت سال جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، ماجراهای شگفت‌انگیزی اتفاق افتاده که البته به قدر کفایت، اما تا حدودی درباره آن‌ها چیزهایی گفته شده، بایسته است هم در مورد این دوران و هم در مورد ادوار گذشته، رمان‌ها، درام‌ها و قیلمنامه‌های زیادی نوشته شود مثل کاری که استاد پیرام پیشانی در قیلمنامه «عیار تنها» انجام داده است. می‌بایست گفته و نشان داده شود که روح و سرشت ایران و ایرانی یا سلحشوری و غیرت عجین شده و تعبیر «دفاع از وطن» باید از مرزهای زمانی این هشت ساله فراتر رود.

این نویسنده و کارگردان تئاتر یا تاکید بر این که باید روحیه سلحشوری و حماسی را در روح و جان نسل‌های بعد زنده نگه داشت، به سینمای هالیوود اشاره کرد و افزود: هالیوود به زیبایی اقدام به قهرمان‌سازی و قهرمان‌پروری برای ملت آمریکایی کند و به آن‌ها این احساس را می‌دهد که هر کدام از آن‌ها می‌توانند ابراهام و آیزن‌هاور را نمایندگی کنند که در برابر هجوم بیگانه‌ها حتی قهرمان‌سازی‌ها بایستند و نقشی مهم ایفا کنند.

او با انتقاد از رویکرد سینمای ایران در این خصوص بیان کرد: برای سینما، ادبیات و تئاتر ایران متأسفانه قهرمان‌سازی را از یاد برده و در سینمای بیست سال اخیر یک قهرمان وجود ندارد که بتوان آن را به زیبایی نمود یک شخصیت و کاراکتر حماسی ایرانی دانست.

نعیمی گفت: بسیار در دلتاک است که ادبیات یک مملکت قهرمان نداشته باشد؛ در حالی که مثلاً انگلیسی‌ها یک پلویکی یعنی شخصیت «پو آرو» را قهرمان خود می‌کنند و او نماد انگلیسی‌ها در کیاست و پیدا کردن سخت‌ترین معادلات و معماها می‌شود.

او دلیل زنده و تک‌تاز بودن سینمای هالیوود در جهان را نگاه خاص آن دانست و توضیح داد: هالیوود از سینمای کلاسیک تا امروز، در تمامی ژانرها، اعم از اکشن، وسترن، ورزشی، پلیسی، معمایی و جنایی، وحشت، علمی-تخیلی، ملودرام‌های خانوادگی، کودکان و نوجوان و انیمیشن قهرمان‌سازی کرده و با این کار، احساس قهرمان بودن را در مردم خود به وجود آورده و ته احساس ضعف کوچکی و حقارت را.

نعیمی معتقد است شخصیت‌ها در سینمای ایران آن قدر کوچک و حقیر هستند که وقتی مخاطب به تماشای آن‌ها می‌نشیند، احساس حقارت می‌کند.

او تاکید کرد: دیدن نمایش «رگ» این فرصت را برای تماشاگر به همراه دارد که قهرمانی را از جنس خود ببیند؛ انسان‌هایی بسیار معمولی و شاید پیش پا افتاده یا ترس‌ناک، اضطراب‌ها و تردیدهای آشنا و حتی یا شجاعت‌ها و مرگ‌های آشنا.

این کارگردان تئاتر گفت: این موضوع به راحتی می‌تواند به مخاطب پیام بدهد که او تیز می‌تواند در یک مقطعی در برابر هجوم بیگانه‌ها برای دفاع از آب و خاک خود نقش ایفا کند و قطعا این پیام، یک ارزش به حساب می‌آید.

نویسنده و کارگردان تئاتر با بیان این که «چه خون‌ها که ریخته نشد تا این مملکت تام زیباییش را از دست ندهد» معتقد است قهرمانان و شخصیت‌ها در ادبیات، تئاتر و سینمای ایران آن قدر کوچک و حقیر هستند که مخاطب احساس حقارت می‌کند.

حمیدرضا نعیمی درباره ادای دین حوزه هنر به موضوع «دفاع از وطن»، با اشاره به نمایش «رگ» که این روزها در تئاتر شهر به روی صحنه می‌رود، گفت: دفاع از آب و خاک فقط متعلق به یک دوران و مقطع تاریخی نیست؛ بلکه از دیرباز که ایران توسط تازی‌ها اعم از اعراب، مغول، افغان و... مورد تهاجم قرار گرفته، حماسه‌های بزرگی توسط فرزندان میهن خلق شده است.

او توضیح داد: تاریخ ایران مملو از سرداران و سربازانی است که برای حفظ کین این مملکت و نگهداری از زبان و رسم و رسومات ایرانی در برابر اعراب و یقیه تازندگان جان‌شان را فدا کردند؛ مثلاً اگر امثال یعقوب لیث صفاری نبودند، اکنون بخشی از زبان پارسی سره وجود نداشت، اگر خرمدین‌ها، ایوبی‌ها، مازیارها، اقسین‌ها یا کساتی مانند فر دوسی و تغلامی و عطار و... نبودند که از هجوم یک زبان بیگانه و سیطره آن بر ایران جلوگیری کنند، اکنون کشور ما مانند مصر می‌شد که به دلیل آنکه دفاعی از خود، زبان و تاریخش تکرر، کاملاً عرب شد.

نعیمی افزود: ایرانیان مجبور شدند برای مدتی زبان خود را از دست بدهند، چنانچه دانشمندان ایرانی کتاب‌های علمی‌شان را به تاجار به زبان عربی می‌نوشتند، اما هوش و کیاست و تعصب بجای یزرگان، مردم را وادار کرد هویت‌شان را از دست بدهند. می‌دانیم که زبان، بخشی از هویت است. آنان وقتی فرصت و یا توان جنگیدن را نداشتند، شکل مبارزه‌شان را تغییر دادند، به عبارتی اجازه دادند که بیگانه‌ها و تازیان در دل و شکم آن‌ها هضم شوند. او تاکید کرد: اعرابی که وارد ایران شدند بعداً رنگ و بوی ایرانی به خود گرفتند؛ همچنین که مغول‌های مهاجم و قردیادانش و یاهوشی مانند تیمور لنگ، یا وجود تمام جنایت‌ها و نسل‌کشی‌هایی که انجام می‌دهد اما همواره با احترام در مورد ایران، دانشمندان و شاعران آن سخن گفته است.

کارگردان نمایش «سقراط» با بیان این که «تاریخ ما پر است از جان‌ها و خون‌هایی که فنا و ریخته شده تا نام ایران بماند» ادامه داد: چه خون‌ها که ریخته نشد تا این مملکت تام زیباییش را از دست ندهد.

او گفت: وقتی «ایرانی بودن» ارزش باشد، اولین کار آن است که سراغ تاریخ رفته و حرکت‌های گمنامی را که شاید امروزه چیزی در باره آن گفته نمی‌شود ولی در نوع خود، یک جریان حماسی و سلحشوری به حساب می‌آید، شناسایی کنیم.

نعیمی با اشاره به نمایش «رگ» که کارگردانی ایوب آقاخانی که در سالن چهارسوی به روی صحنه رفته، گفت: کاری که در نمایش «رگ» اتفاق می‌افتد یکی از همین اتفاق‌هاست؛ چند سرباز به ظاهر معمولی بنا بر احساس میهن‌پرستانه و حس مسئولیت‌پذیری خود در مقابل یک لشکر متجاوز، اتفاقی خلق

